

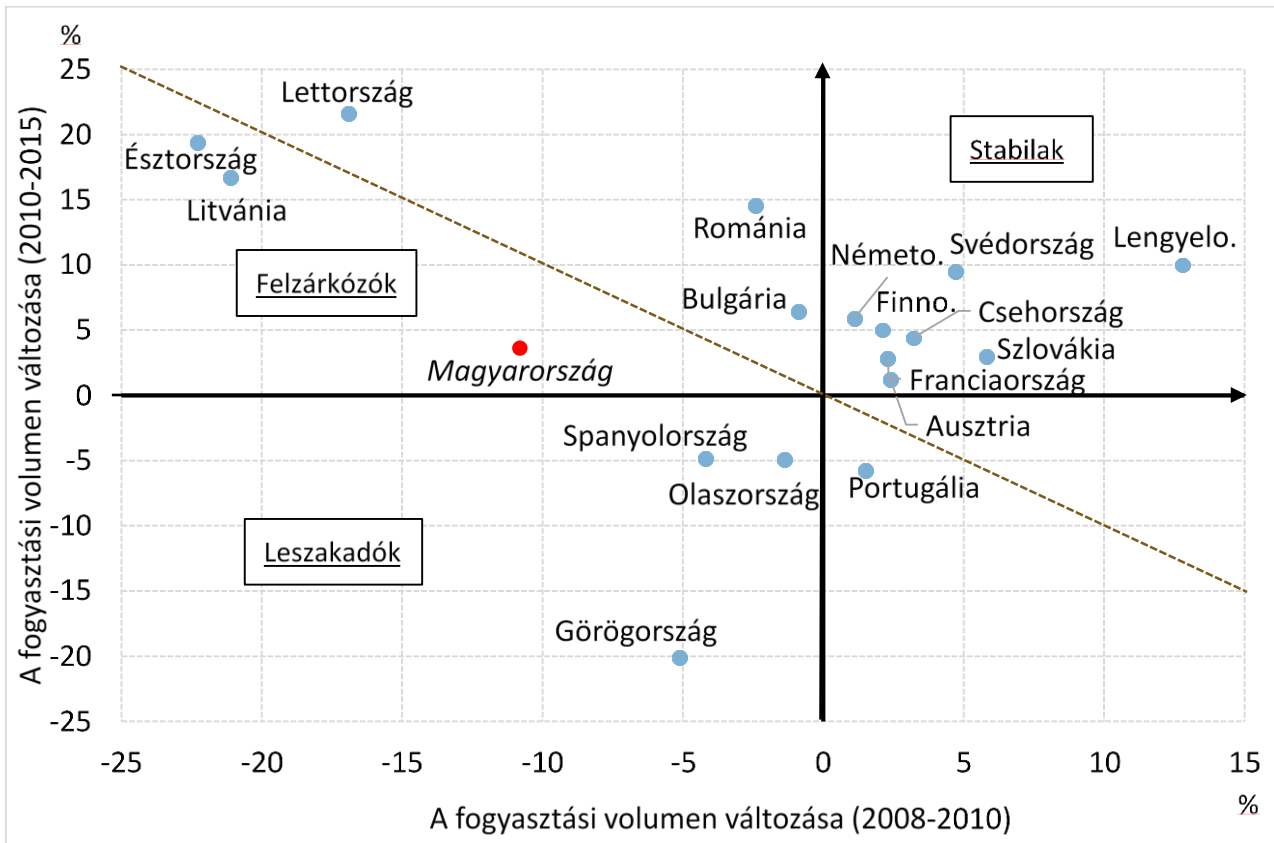
Szoboszlai Mihály:

Lendületben a hazai lakossági fogyasztás: új motort kap a magyar gazdaság

A válságot követően számos országban volt megfigyelhető a fogyasztás drasztikus szűkülése. A volumen visszaesése a balti államokat leszámítva Magyarországon volt a legnagyobb, ami jelentős jóléti károkat okozott. Az elmúlt években azonban a fogyasztás dinamikus emelkedése ment végbe. Ha nemzetközi összevetésben vizsgáljuk a hazai fogyasztás elmúlt időszakát, további jelentős növekedési tartalékot azonosíthatunk. Arra számítunk, hogy a lakossági fogyasztást több tényező is egyszerre támogatja. Ilyen a foglalkoztatás és a jövedelmek növekvő szintje, a fogyasztói bizalom erősödése, a pénzügyi vagyon magas szintje, a lakossági hitelek újbóli növekedése, illetve a korábban elhalasztott fogyasztás aktivizálódása is.

A gazdasági válságot követően a lakossági fogyasztás tartós és jelentős csökkenése volt megfigyelhető Magyarországon (1. ábra). Ugyanebben az időszakban a dél-európai országok többségében, a balti országokban, a térségünkben pedig Romániában és Bulgáriában is visszaesett a lakossági fogyasztási kiadások volumene. A hazai, nemzetközi átlagokat érdemben meghaladó szűkülés elsősorban a háztartások korábban felhalmozott, döntően devizában denominált adósságállományának leépítésével (mérlegválság), valamint a kezdetben a lakossági reáljövedelmek szűkítésével operáló költségvetési politikával magyarázható. A 2010-ben a fennálló lakossági hitelállomány meghaladta a bruttó rendelkezésre álló jövedelem 70 százalékát. A magas adósság csökkentése önmagában mérsékli a fogyasztási rátát, amit tovább erősített a válságkörnyezetben általában előtérbe kerülő óvatossági tartalékképzés fel erősödése is.

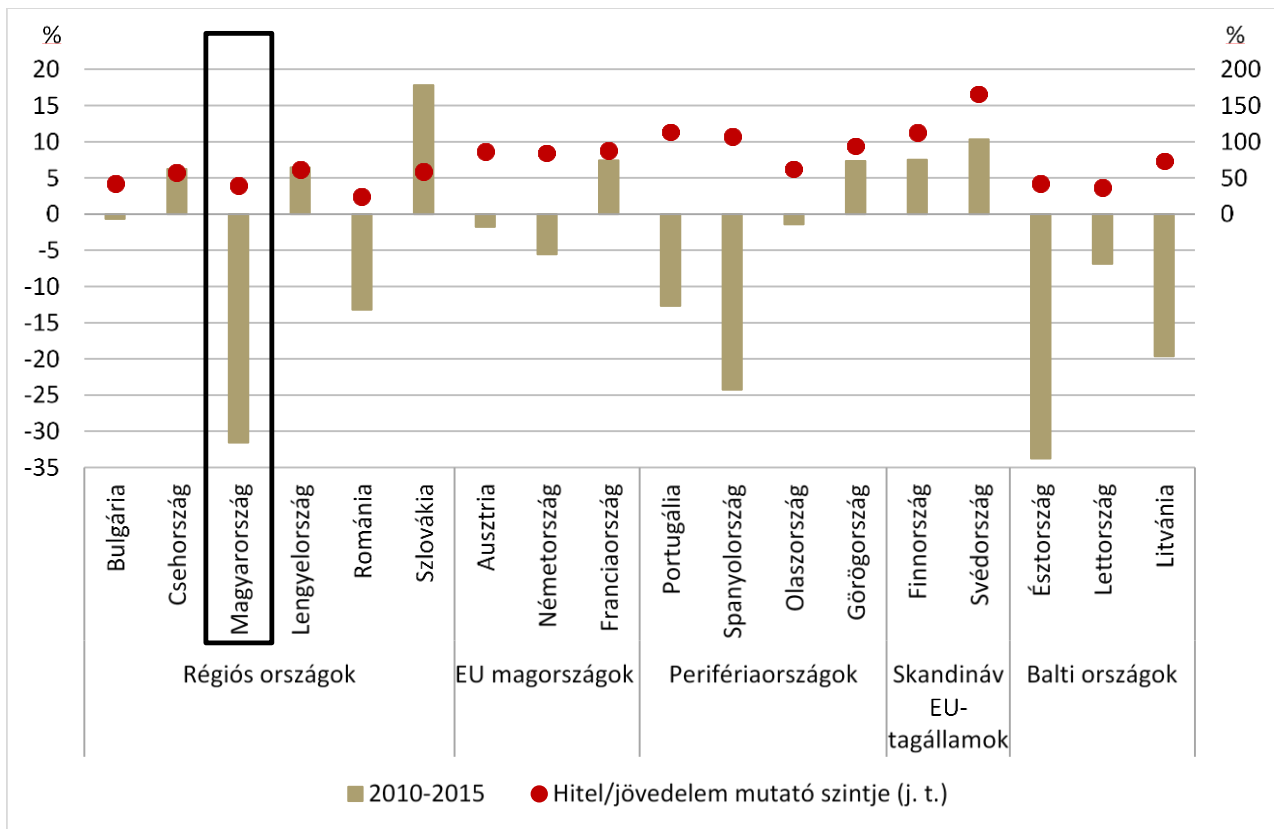
1. ábra: A lakossági reálfogyasztás változása (2008–2015)

Forrás: Eurostat

Az elmúlt évek jelentős fordulatot hoztak a lakossági fogyasztás alakulását tekintve, így Magyarországon sikerült megfordítani a fogyasztás csökkenő trendjét. Mindezt úgy, hogy az EU-28-akat tekintve, Észtország mellett Magyarországon ment végbe a háztartási szektorban a legnagyobb adósság-leépítés, így a háztartások jövedelemarányos eladósodottsága 2015-re a hitelezési boom előtti, 40 százalékos szintjére csökkent (2. ábra). Fontos további eredmény, hogy a hitelleépítés úgy következett be, hogy közben – a jegybank aktív segítsége mellett – teljes mértékben megszabadultak a háztartások a devizahitelektől, azaz a mérlegeik devizakitettsége a forintosítás és az elszámolás hatására gyakorlatilag eltűnt. A kisebb és egészségesebb szerkezetű adósságállomány azt eredményezi, hogy a korábbi alkalmazkodási folyamat fokozatosan megáll, ezáltal a folyó jövedelmek emelkedése egyre nagyobb arányban ismét fogyasztásra fordul.

2. ábra A háztartási hitel/jövedelem mutató változása (2010–2015) és 2015. évi szintje

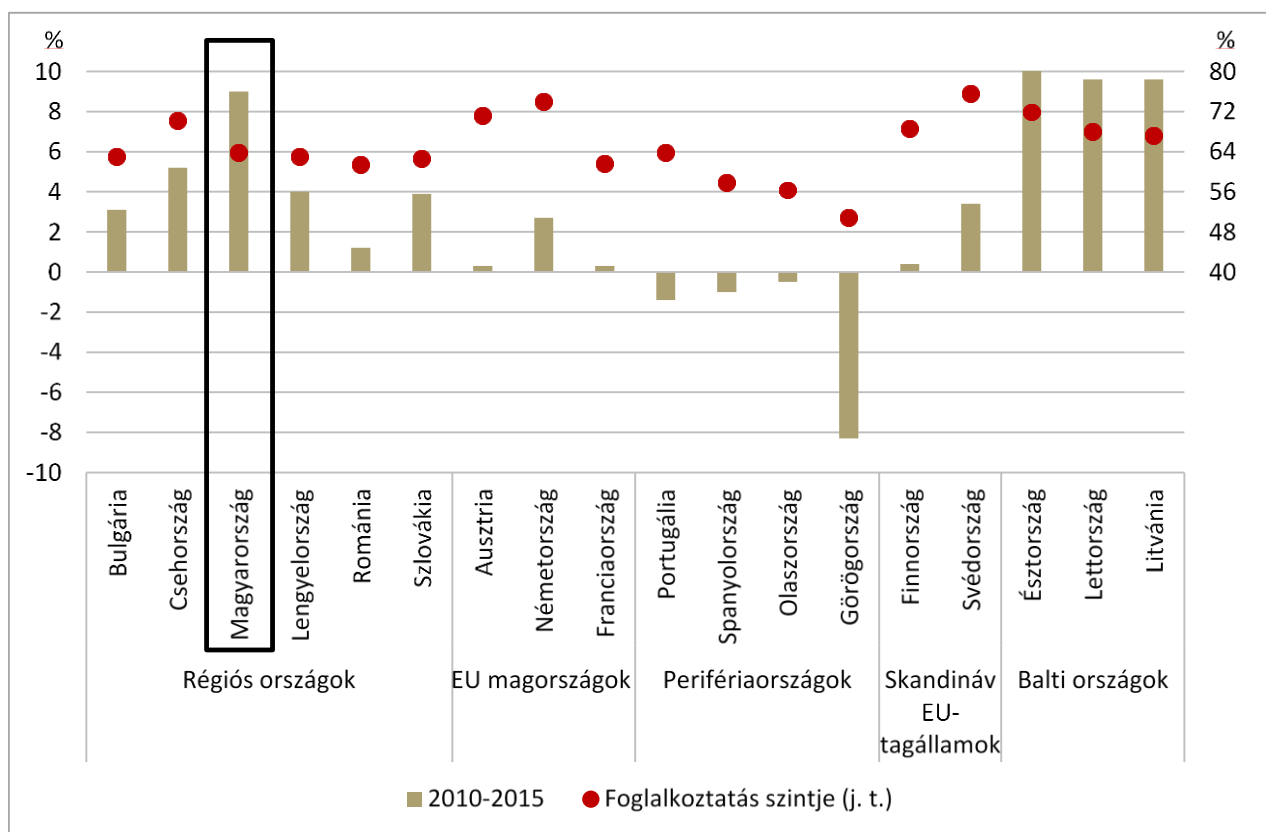

Forrás: Eurostat, ECB. Megjegyzés: Olaszország és Görögország esetében 2010-re vonatkozólag a hitel/igazított bruttó jövedelem mutató áll rendelkezésre, ami kissé eltér a használt indikátortól. Bulgária és Észtország esetében a legfrissebb elérhető adatok 2014-re vonatkoznak.

A mérlegalkalmazkodás mellett a fogyasztás növekedését támogató másik meghatározó folyamat a foglalkoztatás bővülése volt az elmúlt időszakban. A 2008–2010-es évek romló foglalkoztatási helyzetét követően nemzetközi összevetésben is látványos emelkedés figyelhető meg 2010–2015 között a hazai munkaerőpiacon (3. ábra). A foglalkoztatási ráta mintegy 9 százalékponttal nőtt, ami (a balti országokkal és Máltával együtt) kimagasló értéknek számít Európában. A nemzetközi összevetésben korábban kirívóan alacsony szintről beindult növekedés főként a munkapiaci reformok mentén bővülő aktivitásból adódik, amit a munkahelyvédelmi akcióterv, valamint a közmunkaprogram is támogatott. 2015-ben a hazai ráta már csak 4,5 százalékponttal marad el az Európai Unió átlagától. Az elmúlt években tartósan javuló munkapiaci folyamatok a jövedelmek növekedésén keresztül támogatták a fogyasztás élénkülését. A javuló gazdasági környezet élénkülő munkaerő-kereslete a foglalkoztatás mel-

lett a nemzetgazdasági béreket is emeli, ami alacsony inflációs környezetben a reálbérek közel azonos mértékű bővülését eredményezi. A munkaerőpiaci tendenciák természetesen a fogyasztáshoz szükséges bizalom helyreállításához is érdemben hozzájárultak.

3. ábra A foglalkoztatási ráta százalékos változása (2010–2015) és 2015. évi szintje

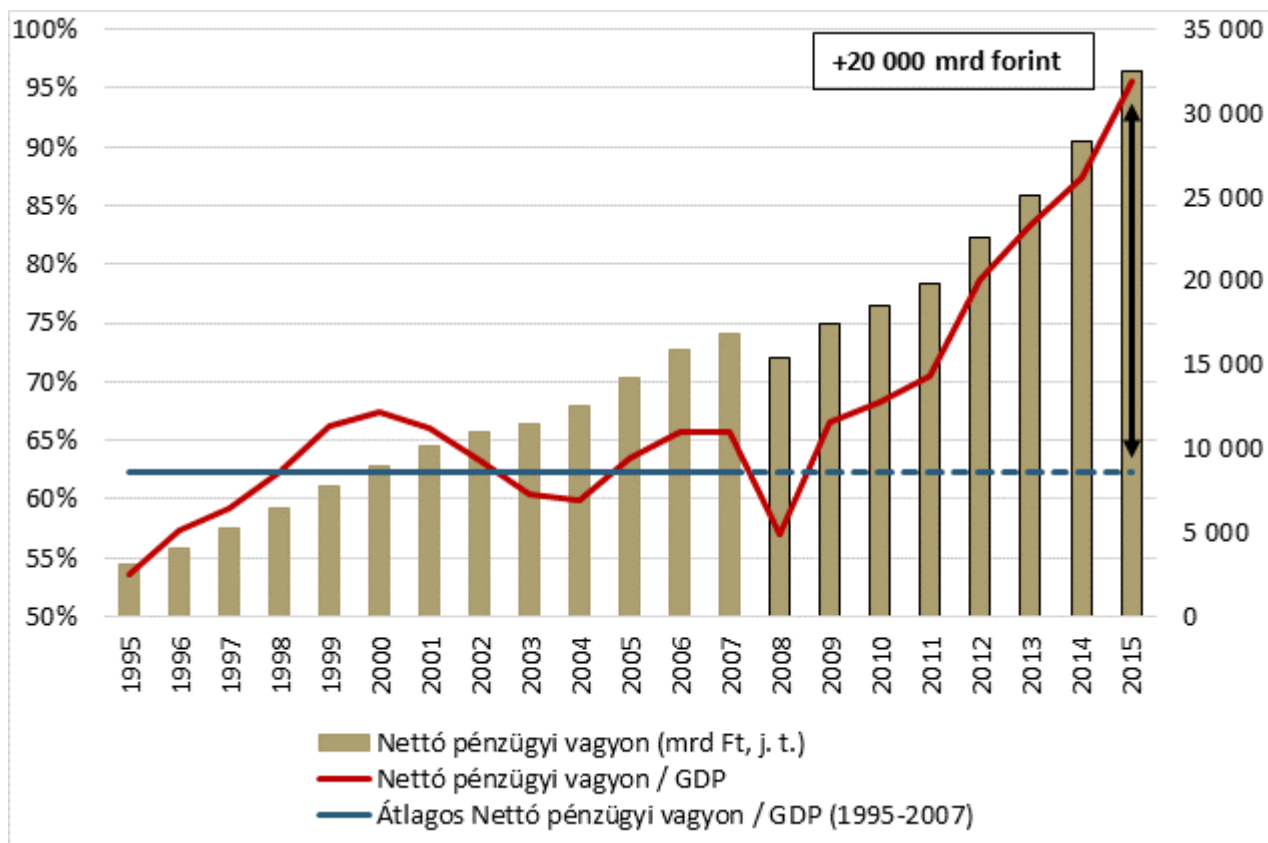

Forrás: Eurostat

A rendelkezésre álló jövedelem mellett a háztartások korábbi megtakarításokkal felhalmozott vagyona is szélesítheti a fogyasztási lehetőségeket. A válság előtti átlagos nettó pénzügyi vagyon / GDP mutató értékét több mint 30 százalékponttal (20 000 milliárd forinttal, reál értelemben több mint 14 000 milliárd forinttal) haladja meg a jelenlegi (4. ábra). Az alacsony kamat- és tartósan javuló gazdasági környezet fokozatosan oldhatja a válságévek alatt rendkívül óvatossá váló fogyasztási-megtakarítási döntéseket, így a vagyonból történő költségek is élénkíthetik keresletet. A megtakarítások fogyasztásra történő felhasználását támogathatja az elhalasztott nagyobb ér-

tékű, tartós fogyasztási cikkek (pl.: személygépkocsi, haszongépjármű), illetve lakásbepótlások pótlása, amely kiadási célokról a háztartások egyre nagyobb hányada számol be kérdőíves felmérések eredményei alapján.

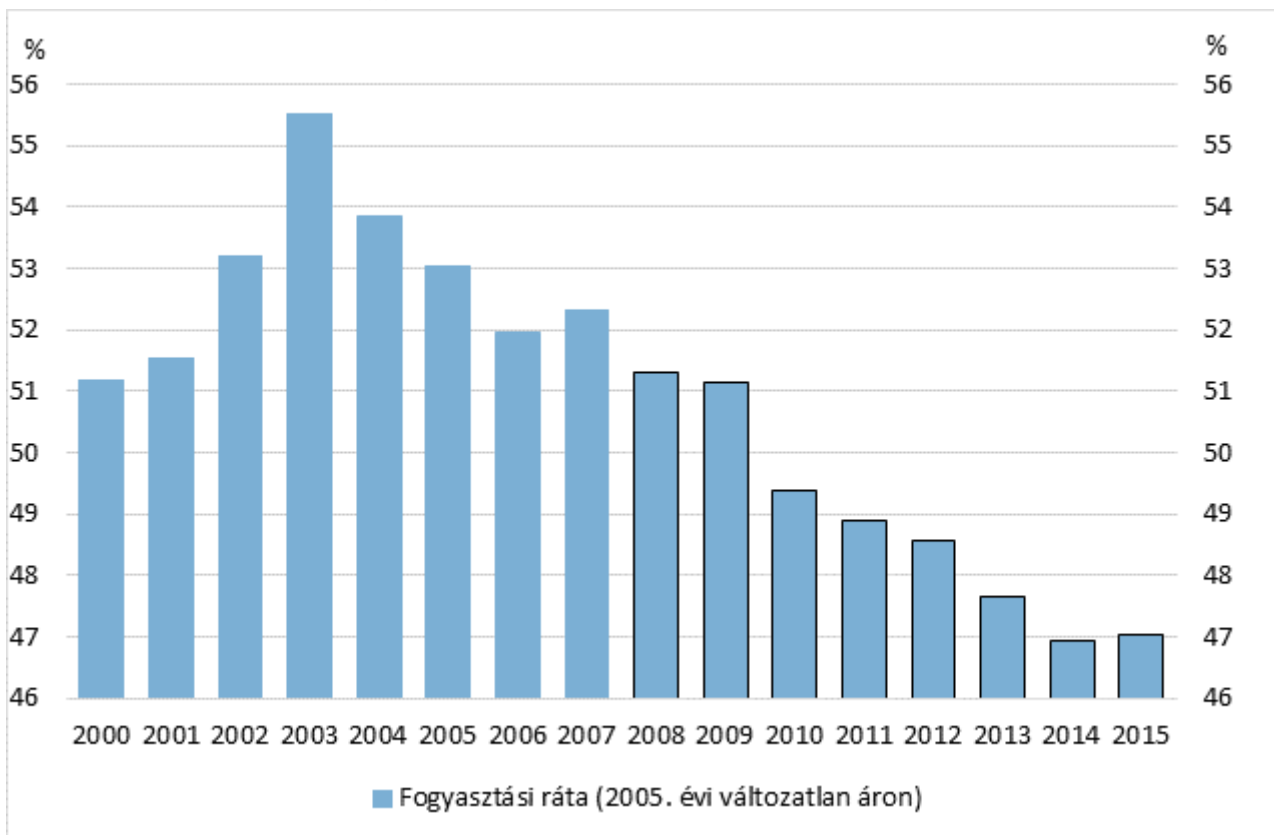
4. ábra A háztartások nettó pénzügyi vagyona / GDP mutató alakulása

Forrás: KSH, MNB

A fogyasztási rátát tekintve a 2015. évi arány jóval elmarad a válság előtt tapasztalható értékektől (5. ábra). A válságot követő évek óvatos fogyasztási mintázatának oldódásával a GDP növekedését meghaladó ütemű korrekcióra számíthatunk az elkövetkező években. Hacsak a hazai GDP arányos fogyasztási ráta visszatér a túlzott eladósodással még nem jellemezhető ezredfordulót követő évek szintjére, előretekintve az is azt jelentené, hogy a fogyasztás növekedése a következő években mintegy 4–5 százalékkal lehet magasabb, mint a GDP bővülése. Mivel a háztartások fogyasztási kiadásai a bruttó hazai termék legnagyobb részét adják, a belső kereslet robusztus élénkülése a hazai kibocsátás növekedésének egyre meghatározóbb részét teszi majd ki.

5. ábra A fogyasztási ráta alakulása a 2000–2015-ös időszakban

Forrás: KSH

Össességében, jelentős helyreállítási potenciál azonosítható a lakossági kiadások területén. A hazai fogyasztási fordulatot a foglalkoztatás bővülésének és a lakossági hitelállomány leépítésének – nemzetközi összevetésben is – meghatározó jellege mellett olyan tényezők is támogatják, mint a reálbérek számottevő emelkedése, az oldódó óvatosság, az elhalasztott fogyasztás pótlása, valamint a javuló és kiszámítható gazdasági környezettel magyarázható fogyasztói bizalom újbóli megerősödése. Ezek eredőjeképpen az aggregált fogyasztás dinamikus és tartós élénkülése várt, ami a hazai növekedés elsődleges motorjává érhet az elkövetkező időszakban.

„Szerkesztett formában megjelent a Napi.hu oldalon 2016. december 13-án.”